

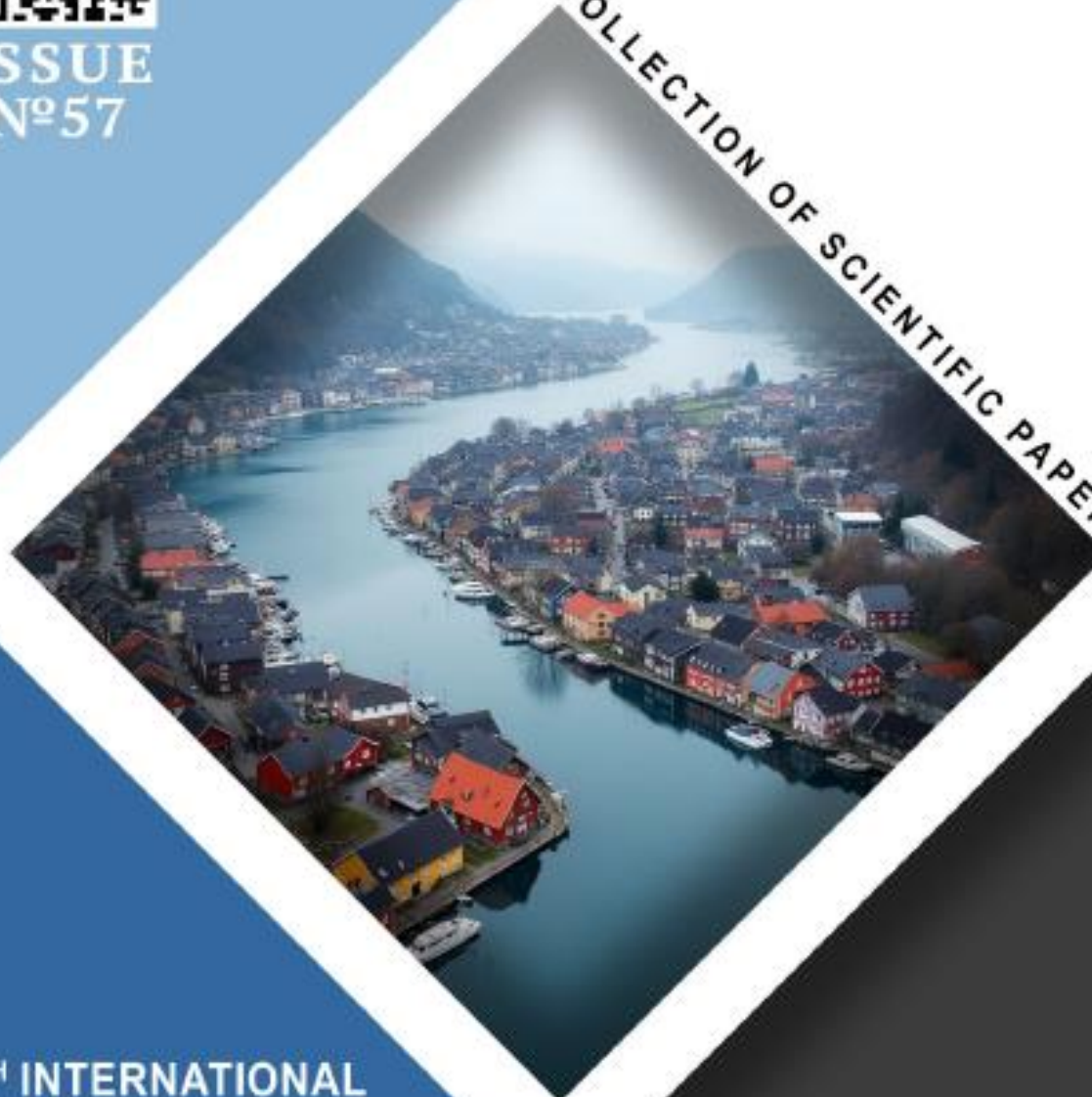

ISSUE
№57

EUROPEAN OPEN
SCIENCE SPACE

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

5TH INTERNATIONAL
SCIENTIFIC
AND PRACTICAL
CONFERENCE

MODERN PERSPECTIVES
ON GLOBAL SCIENTIFIC
SOLUTIONS

OCTOBER 13-15, 2025, BERGEN, NORWAY

**EUROPEAN OPEN
SCIENCE SPACE**

Proceedings of the 5th International Scientific
and Practical Conference

**"Modern Perspectives on Global Scientific
Solutions"**

October 13-15, 2025

Bergen, Norway

Collection of Scientific Papers

Bergen, 2025

UDC 01.1

Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Modern Perspectives on Global Scientific Solutions» (October 13-15, 2025, Bergen, Norway). European Open Science Space, 2025. 304 p.

ISBN 979-8-89704-959-2 (series)
DOI 10.70286/EOSS-13.10.2025

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences.

The conference is registered in the database of scientific and technical events of UkrISTEI to be held on the territory of Ukraine (Certificate №556 dated 16.06.2025).

The materials of the conference are publicly available under the terms of the CC BY-NC 4.0 International license.

The materials of the collection are presented in the author's edition and printed in the original language. The authors of the published materials bear full responsibility for the authenticity of the given facts, proper names, geographical names, quotations, economic and statistical data, industry terminology, and other information.

ISBN 979-8-89704-959-2 (series)

CONTENT

Section: Accounting and Taxation

<i>Брайко В.</i> ТРИ ВИМІРИ ПЕРЕШКОД НА ШЛЯХУ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АУДИТОРСЬКУ ПРАКТИКУ.....	11
--	----

<i>Пушкар І.В., Сімагутіна І.В.</i> ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ЯК ОСНОВА ВИЯВЛЕННЯ РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	13
---	----

Section: Art History and Literature

<i>Затинайко О.</i> ЦИФРОВІ ТА ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В ДИТЯЧІЙ МУЗИЧНІЙ ШКОЛІ.....	16
---	----

<i>Німенська Ж.В.</i> ІНТОНАЦІЙНА ПРИРОДА ТЕАТРУ: НАВІЩО АКТОРОВІ ПІСНЯ..	20
--	----

<i>Васильєв О., Ус О.</i> ПОП-АРТ В ДИЗАЙНІ СУЧАСНИХ ПЛАКАТІВ.....	22
---	----

Section: Automation and Robotics

<i>Суботін О., Новіков Д., Новікова Н.</i> АВТОМАТИЗАЦІЯ, КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ТА РОБОТИЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ.....	31
---	----

<i>Ostrovskyy O.</i> ADVANCED BUSINESS PROCESS AUTOMATION TECHNOLOGIES: TRENDS, CASE STUDIES, AND DEVELOPMENT PROSPECTS.....	35
---	----

Section: Chemistry

<i>Федина Л.О., Федина М.Ф.</i> ВИВЧЕННЯ СТРУКТУРНИХ ПАРАМЕТРІВ ТЕРНАРНОГО ГЕРМАНІДУ $\text{DyCu}_{1.25}\text{Ge}_{0.75}$	40
---	----

Section: Philosophy

<i>Габрієлян А.А., Городніченко І.С., Боденчук П.С.</i> УКРАЇНСЬКЕ УПРАВЛІННЯ КРИЗЬ ІСТОРІЮ ТА ФІЛОСОФІЮ СЛУЖІННЯ.....	223
--	-----

Section: Physical and mathematical sciences

<i>Kryva L.</i> STATISTICAL APPROACH IN THE TEACHING PROCESS OF PHYSICS FOR VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS.....	226
--	-----

Section: Physical Culture and Sports

<i>Попатенко В.</i> ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ ОСВІТИ.....	231
---	-----

<i>Денисовець Г., Денисовець І., Щербина С.</i> ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК КОМПОНЕНТ АНТИБУЛІНГОВОЇ ПРОГРАМИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	233
--	-----

Section: Psychology

<i>Чедрик Н., Старова Ю.</i> ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ.....	236
--	-----

<i>Сокач С., Старова Ю.</i> ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СТРУКТУРІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА.....	243
--	-----

<i>Потапенко А.</i> ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІГРОВИХ ПЕРСОНАЖІВ У СУЧАСНІЙ АНІМАЦІЇ ТА КУЛЬТУРІ.....	251
--	-----

<i>Лугова В.М., Паславська О.В., Безкровна Є.В.</i> СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ШКОЛЯРІВ У ПЕРІОД ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ТА РЕСУРСИ ПОДОЛАННЯ.....	255
---	-----

<i>Раєвська І., Гришина М.</i> ОСВІТНЯ ВРАЗЛИВІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ: МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ.....	260
--	-----

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ШКОЛЯРІВ У ПЕРІОД ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ТА РЕСУРСИ ПОДОЛАННЯ

Лугова Вікторія Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент

ORCID:0000-0001-9584-2259

Кафедра соціальної економіки

Паславська Олена Володимирівна

учитель вищої категорії

звання: старший учитель

Комунальний заклад "Харківський ліцей № 57"

Харківської міської ради Харківської області

Безкровна Єлизавета Владиславівна

учениця 10 класу

Комунальний заклад "Харківський ліцей № 57"

Харківської міської ради Харківської області

Україна

Анотація. У статті розглядається проблема стресостійкості школярів у період воєнних викликів як одного з ключових чинників збереження психічного здоров'я та ефективного навчання в умовах нестабільності. Проаналізовано психологічні механізми формування стресостійкості, зокрема роль емоційного інтелекту, рівня саморегуляції, соціальної підтримки та мотиваційно-ціннісних орієнтацій. Особливу увагу приділено впливу зовнішніх стресорів (воєнної загрози, вимушеного переміщення, дистанційного навчання) на емоційний стан і поведінкові реакції учнів. У статті окреслено основні ресурси подолання стресу, серед яких важливе місце займають підтримка сім'ї, взаємодія з педагогами, участь у колективних формах діяльності та використання психологічних технік самодопомоги.

Ключові слова: стресостійкість, школярі, воєнні виклики, психологічні чинники, ресурси подолання, емоційний інтелект, саморегуляція.

Сучасні воєнно-соціальні реалії України поставили перед системою освіти безпрецедентні виклики, які вимагають не лише адаптації освітнього процесу, а й переосмислення підходів до збереження психологічного благополуччя дітей. В умовах тривалих бойових дій, евакуацій, розлуки з близькими, руйнування звичних соціальних зв'язків і загрози життю формується нова освітня та психологічна реальність, у якій школярі змушені жити, навчатися й розвиватися. Постійне перебування у стані невизначеності, інформаційне перевантаження та емоційне виснаження призводять до зростання рівня тривожності, агресивності, апатії, що, у свою чергу, негативно впливає на успішність, мотивацію до навчання та міжособистісні стосунки в колективі.

Проблема стресостійкості школярів у таких умовах набуває ключового значення, оскільки від неї безпосередньо залежить здатність дитини адаптуватися до нових реалій, долати труднощі та зберігати внутрішню стабільність. Тому постає необхідність системної організації психологічної підтримки, що має на меті не лише подолання негативних емоційних станів, а й розвиток внутрішніх механізмів психологічної стійкості.

Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю глибшого розуміння психологічних чинників стресостійкості школярів у період воєнних викликів і пошуку ефективних ресурсів її формування в умовах сучасної української школи.

Дослідження останніх років [1-7] підтверджують, що особистість, яка володіє навичками емоційної саморегуляції, усвідомлює власні емоції та здатна адекватно реагувати на стресові фактори, легше переживає кризові події та швидше повертається до нормального функціонування. Водночас, у контексті військових дій, коли психологічні ресурси дитини часто виснажені, роль зовнішніх чинників (родини, закладу освіти тощо) у формуванні цих навичок суттєво зростає [2, 3, 7].

Метою статті є визначення основних психологічних чинників формування стресостійкості школярів та виявлення ресурсів, що сприяють подоланню психоемоційного напруження в умовах воєнних викликів.

Для досягнення цієї мети передбачено виконання таких завдань: проаналізувати теоретичні підходи до розуміння стресостійкості в сучасній психологічній науці; визначити основні внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на стресостійкість дітей шкільного віку; окреслити ресурси, які забезпечують ефективне подолання стресових ситуацій у сучасному шкільному середовищі.

Наукова новизна роботи полягає у спробі комплексного аналізу стресостійкості школярів у період війни як багатофакторного феномену, що інтегрує когнітивні, емоційні та соціальні складові, а також у визначенні освітніх стратегій, здатних підвищити рівень психологічної адаптивності дітей.

Поняття стресостійкості (англ. *stress resistance, resilience*) посідає центральне місце в сучасній психологічній науці, оскільки відображає здатність людини ефективно діяти, зберігати внутрішню рівновагу та відновлюватися після дії стресових факторів. Особливо широкого застосування в контексті освітньої психології, позитивної психології та психологічних досліджень цей термін набув в останні роки, коли значно збільшилася кількість військових конфліктів у світі.

Узагальнення сучасних наукових підходів до розуміння феномену стресостійкості наведено у табл. 1.

Як показує аналіз наукових джерел, основні чинники, які визначають стресостійкість школярів, можуть бути віднесені до двох груп: внутрішні (індивідуально-особистісні) та зовнішні (соціально-середовищні). До внутрішніх чинників належать індивідуально-типологічні особливості нервової системи, рівень емоційної саморегуляції, самооцінка, когнітивні

ресурси, мотивація, емоційний інтелект, а також наявність життєвого досвіду подолання труднощів.

Таблиця 1

Наукові підходи до розуміння феномену стресостійкості

Підхід	Представники	Основна ідея підходу	Психологічні механізми стресостійкості
Біопсихологічний	В. Кеннон, Г. Сельє	Стресостійкість розглядається як здатність організму підтримувати фізіологічну та психічну рівновагу під впливом стресорів.	Активація адаптаційних механізмів, гормональна регуляція, фізіологічна витривалість.
Когнітивно-біхевіоральний	Р. Лазарус, С. Фолкман	Стресостійкість визначається способом когнітивної оцінки ситуації та вибором ефективних стратегій подолання.	Когнітивна переоцінка, самоконтроль, формування адаптивних моделей поведінки.
Особистісно-ресурсний (hardiness)	С. Кобаса, С. Мадді	Стресостійкість як особистісна установка, що включає почуття контролю, залученості та сприйняття труднощів як виклику.	Самоефективність, внутрішній локус контролю, мотивація до подолання.
Гуманістично-позитивний	М. Селігман, Н. Рюттер	Стресостійкість – це прояв психологічного благополуччя, оптимізму, самоприйняття та здатності бачити сенс у випробуваннях.	Позитивне мислення, смислотворення, розвиток самоповаги.
Соціально-екологічний	У. Бронфен-бреннер, М. Унгар	Стресостійкість формується у взаємодії дитини з соціальним і культурним середовищем.	Соціальна підтримка, безпечне середовище, включення у спільноту.
Інтегративний (мульти-рівневий)	Д. Чікетті Л. Річардсон	Поєднання біологічних, когнітивних, емоційних і соціальних чинників у формуванні стійкості до стресу.	Взаємодія внутрішніх і зовнішніх ресурсів, баланс адаптації та розвитку.

(узагальнено за [9-11] та доповнено авторами)

Ці характеристики визначають, наскільки дитина здатна адекватно реагувати на стресові ситуації, зберігати внутрішню рівновагу та ефективно використовувати власні ресурси для відновлення психологічного стану. Дослідження [1, 5] підкреслюють, що саме розвиток внутрішніх механізмів емоційної саморегуляції й адекватна самооцінка є базою для формування стійкості до фрустрацій і психоемоційного напруження. Крім того, на рівень стресостійкості впливають когнітивні стратегії осмислення подій, ступінь сформованості життєвих цілей і віра у власні можливості.

До зовнішніх чинників належать сімейне оточення, соціально-психологічний клімат у класі, стиль педагогічної взаємодії, умови навчального середовища, а також соціально-економічні та інформаційні впливи. Від характеру сімейних стосунків, рівня емоційної підтримки батьків, атмосфери

довіри й прийняття в шкільному колективі залежить ступінь психологічного благополуччя дитини. У працях [1, 2, 3] доведено, що позитивний соціальний клімат і стабільність міжособистісних зв'язків суттєво підвищують здатність дітей протистояти стресу. Водночас надлишок негативної інформації, нестача емоційної безпеки чи травматичний досвід, пов'язаний із воєнними подіями, можуть знижувати рівень стресостійкості та викликати дезадаптивні реакції.

Таким чином, стресостійкість школярів є результатом взаємодії внутрішніх і зовнішніх чинників, де гармонійне поєднання індивідуальних ресурсів і сприятливого соціального середовища забезпечує здатність дитини зберігати психологічну рівновагу та успішно долати життєві труднощі навіть у складних умовах воєнних викликів.

Ефективне подолання стресових ситуацій у шкільному середовищі забезпечується системою внутрішніх і зовнішніх ресурсів, які виконують компенсаторну, стабілізуючу та адаптивну функції. Такі ресурси сприяють збереженню психологічного благополуччя дитини, формуванню здатності до саморегуляції та конструктивного вирішення труднощів у навчальному і соціальному середовищі (табл. 2).

Таблиця 2

Ресурси подолання стресових ситуацій у шкільному середовищі

Група ресурсів	Конкретні ресурси	Особливості прояву у шкільному житті
Внутрішні (індивідуально-особистісні)	Емоційна саморегуляція	Уміння учня розпізнавати й контролювати власні емоції; використання технік дихання, релаксації; збереження спокою під час контрольних чи конфліктних ситуацій.
	Позитивне мислення і життєстійкість	Оптимістичне ставлення до труднощів, здатність шукати альтернативні рішення; перетворення помилок на досвід.
	Самооцінка і внутрішній локус контролю	Віра у власні сили; переконання, що від власних дій залежить результат; ініціатива в навчальній діяльності.
	Когнітивні стратегії	Аналітичне мислення, уміння планувати й прогнозувати наслідки дій; використання логічних аргументів замість імпульсивних реакцій.
	Морально-ціннісна сфера	Відчуття відповідальності, емпатійність, готовність підтримати однокласників, дотримання етичних норм поведінки.
Зовнішні (соціально-середовищні)	Підтримка сім'ї	Емоційна стабільність у родині, відкритий діалог із батьками, спільне обговорення шкільних труднощів, спільний відпочинок.
	Позитивне шкільне середовище	Атмосфера довіри, поваги та справедливості; підтримка з боку педагогів; відсутність булінгу; наявність безпечного освітнього простору.
	Підтримка однолітків	Дружні стосунки, взаємодопомога у навчанні; відчуття приналежності до класного колективу; участь у спільних позакласних заходах.
	Психологічна допомога у школі	Проведення тренінгів емоційної грамотності, індивідуальних консультацій, кризових інтервенцій, занять із розвитку стресостійкості.

	Організаційно-педагогічні умови навчання	Використання інтерактивних методів навчання (групова робота, рольові ігри, проекти); упровадження арт-терапії, програм SEL, годин психологічного розвантаження.
--	---	---

Отже, ефективне подолання стресових ситуацій у шкільному середовищі можливе за умови поєднання індивідуальних психологічних ресурсів учня з підтримувальним соціальним середовищем. Створення педагогічної системи, орієнтованої на розвиток емоційної грамотності, навичок саморегуляції й соціальної взаємодії, виступає одним із ключових напрямів збереження психічного здоров'я школярів у період воєнних викликів.

References

1. Кравець Л. М., Ригель О. В., Прокопів Л. Я. Формування стресостійкості учасників освітнього процесу в умовах освітніх криз. *Академічні візії*, № 47. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2173>
2. Кривошей К. Ю. Вплив стресу на здобувачів вищої освіти в умовах військового конфлікту. *Теорія і методика професійної освіти*. Вип. 71. Т. 2. 2024. С. 57-63. DOI : <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.2.11>
3. Предко В.В., Сомова О.О. Вплив війни на зміну рівня стресу та стратегій збереження життєстійкості українців. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2022. Том 33. 72. № 4. С. 89–98.
4. Пухно С. В. Стресостійкість студентів закладів вищої освіти як психологічна проблема. *Слобожанський науковий вісник. Серія Психологія*. Вип. 1. 2023. С. 44-48.
5. Панасенко Е. А., Савіщенко В. М. Стресостійкість особистості в дискурсі психологічних досліджень. *Габітус*. 2024. Вип 6. С. 31–42.
6. Tanner M. A., Francis S. E. Protective Factors for Adverse Childhood Experiences: The Role of Emotion Regulation and Attachment. *Journal of Child and Family Studies*. 2025. Vol. 34, pp.25–40. DOI : 10.1007/s10826-024-02989-7
7. Osokina O, Silwal S, Bohdanova T, Hodes M, Sourander A, Skokauskas N. Impact of the Russian Invasion on Mental Health of Adolescents in Ukraine. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 2023. Vol. 62(3). pp. 335-343. DOI: 10.1016/j.jaac.2022.07.845
8. Розов В.І. Адаптивні антистресові психотехнології. Київ : Кондор, 2005. 278 с.
9. Maddi S. R. The story of hardiness: Twenty years of theorizing, research, and practice. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*. 2002. No 54(3), pp 173–185. <https://doi.org/10.1037/1061-4087.54.3.173>
10. Social Ecologies and Their Contribution to Resilience / Ungar M. (eds) *The Social Ecology of Resilience*. New York : Springer. 2012. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-0586-3_2
11. Southwick S. M. *Resilience: The Science of Mastering Life's Greatest Challenges*. 3rd Edition. Cambridge University Press, 2023. 282 p.

